УДК 130. 3
Олександр Миколайович КОРНІЄНКО,
доцент кафедри філософії Сумського національного аграрного університету, кандидат філософських наук, доцент

СВІТОГЛЯДНИЙ ПІДХІД У РОЗУМІННІ ФЕНОМЕНУ ВІРИ

Віра є складним, багатофункціональним феноменом з множинністю проявів, які охоплюють усі сторони людського буття. Аналізуючи роль віри в житті людини в історичному контексті, ми стикаємося з тим, що вона займає провідні позиції протягом її існування. Тому питання віри залишаються надзвичайно актуальною філософською проблемою.

Серед різноманітних філософських підходів до розуміння феномену віри, на нашу думку, найбільш продуктивним мав би стати світоглядний підхід. Такий підхід дає змогу виявити і аналізувати онтологічно – гносеологічні основи виникнення і існування віри, єдиних як для релігійної так і для позарелігійної свідомості. Такий аналіз передбачає необхідність дослідження раціональних та ірраціональних компонентів, присутніх у феномені віри; аналіз категорій знання, переконання, сумніву, вивчення їх нерозривного зв'язку з феноменом віри. Світогляд як інтегративна цілісність знання і цінностей, розуму і чуття, інтелекту і дії, дає змогу продуктивно проаналізувати ці компоненти.

Вузлові категорії світогляду Людина і Світ є більш продуктивними для розуміння віри. Справжня реальність, що підлягає дослідженню в рамках даного підходу, – Людина (а не «особистість», «суб'єкт», «індивід») у всій масштабності її буття і в сукупності всіх її фундаментальних властивостей: потенційної універсальності (загальності) (П.А. Флоренський, А. С. Арсеньєв і ін.), нескінченності (здатності до трансценденції) (С. Л. Рубінштейн, В. Франкл та ін.), здатності до ідентифікації (К. Маркс і ін.). При цьому Людина постає як самоцінність, визнається її самодетермінація і самовизначення (вона – не «заручник» зовнішніх умов і внутрішніх спонукань). Людина розглядається у співвідношенні з Світом як цілим, в який вона включена (С. Л. Рубінштейн, А. С. Арсеньєв). Це відношення «Людина – Світ» замінює довгий час існуючу в філософії схему «Суб'єкт – Об'єкт». Віра при цьому постає як форма внутрішнього, особистісного, онтологічного зв'язку Людини зі Світом, а не як виключно пізнавальний зв'язок між Суб'єктом і Об'єктом. Таким чином, віра виражає і реалізує фундаментальні властивості Людини у конкретному змістові її буття-в-Світі.

З усього цього можна зробити висновок, що світоглядний підхід є підходом гуманітарним з його принципово іншими, ніж в природничо-науковому підході, посилками і методами дослідження.

У світоглядному підході людина бачиться не як «безпристрасний» суб'єкт, що реагує на зовнішні стимули середовища або керований внутрішніми мотивами за «об'єктивними» законами, а як індивідуальність з її особливими, унікальними цінностями і смислами. Це Людина, для якої дійсність особистісно значима. Своєрідність світогляду як форми суспільної самосвідомості людини в тому, що, засвоюючись індивідами та проходячи через їх життєві цілі та інтереси, він виступає засобом визначення їх власної «позиції» не лише теоретичної, а й практичної – як засіб визначення способу участі у подіях.

Відповідно до сформованого світогляду кожен з нас формує установки на оцінювання оточуючої дійсності, обирає ті чи інші цілі та засоби своєї життєдіяльності. Відповідно, віра є конкретний прояв «пристрасності» Людини, що усуває дистанцію між суб'єктивним і об'єктивним, між Людиною як окремістю і Світом як цілим.

Тобто віра виявляється умовою здійснення людського життя у всій можливій повноті, оскільки задає критерій людського існування, що виходить за межі окремої людини і всього людства. Цим критерієм є поєднання в феномені віри раціональних і ірраціональних компонентів, релігійних та сциєнтичних основ. Вельми суперечливе розуміння феномену віри і в історії філософії, і в даний час, призвело до того, що цілісність, багатофункціональність цього феномена часто редукується до його окремих проявів чи способів існування: релігійної, сциєнтичної віри, і т. д. Світогляд як інтегративна цілісність раціонального та ірраціонального, духовного і практичного, ідеального і реального дає змогу вийти на розуміння багатьох аспектів Віри, розуміння Віри як певної цілісності, Віри як явища релігійного так і нерелігійного. Тому світоглядний підхід дає можливість уникати крайнощів у дослідженні цієї філософської категорії; віра – це спосіб проникнення в трансцендентальну реальність, пізнати яку виключно раціональними шляхами неможливо.

Віра – важливий феномен духовного життя людини. Вона виявляється у сприйнятті ймовірно істинних знань як вірогідних у тій ситуації, коли потрібно розв’язувати життєво важливі справи, а достовірного знання у неї немає і ще не може бути. Ця світоглядна категорія є необхідною передумовою творчих потенцій людини, оскільки забезпечує здатність особистості долати самообмеженість (такі складові внутрішнього світу людини як досвід, знання, можуть обмежувати, а то і зовсім стримувати творчість). Віра виступає як потужний екзистенційний ресурс. В складні життєві періоди віра людини проходить випробування на міцність, і людина, яка зберегла віру в себе, у добро, у людей, у життя – зберігає себе, як особистість, цілісність образу свого майбутнього і саму можливість майбутнього. Однак, віра не є чимось статичним, завжди залишається якась частка сумніву – простір для духовної роботи, інакше із ясною усвідомленої віри вона може стати сліпою, фанатичною, виродитися в ілюзію.

Робота з вірою – це робота з найглибшим, інтимним рівнем, що інтегрує особистість, базисом світогляду і глибинних установок, що творять майбутнє і визначають сьогодення. Відновлення і зміцнення віри, як духовного екзистенціального ресурсу дозволяє найбільш повним чином розкрити могутні і творчі джерела людського духу, способи творчого перетворення себе і дійсності.

УДК 343. 253

Олег Вікторович КУБРАК,
старший викладач кафедри філософії та соціально–гуманітарних дисциплін Сумського національного аграрного університету

СМЕРТНА КАРА В XXI СТОЛІТТІ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

17 грудня 2019 року Спеціальний суд Пакистану засудив Первеза Мушаррафа до страти у справі про держзраду. Експрезидент був притягнутий до